

כמים תינים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 343

כ"ח ניסן
תשפ"ה

פרשת שמיני

דרך חיים

מִן הַרְמֵ"א בַתְּחִילַת אֹרַח חַיִּים צִיטַט מַדְבְּרֵי הַרְמֵ"ם ב'מורה הנבוכים': "שׁוֹיֵתִי ה' לִנְגְדֵי תַמִּיד (תהילים טז, ח), הוּא כִלְל גְּדוֹל בַּתּוֹרָה וּבִמְעַלּוֹת הַצְּדִיקִים אֲשֶׁר הוֹלְכִים לִפְנֵי הָאֱלֹהִים, כִּי אֵין יִשִּׁיבַת הָאָדָם וְתַנּוּעוֹתָיו וְעַסְקָיו וְהוּא לִבְדוּ בֵּיתוֹ, כִּישִׁיבַתוֹ וְתַנּוּעוֹתָיו וְעַסְקָיו וְהוּא לִפְנֵי מֶלֶךְ גְּדוֹל, וְלֹא דְבוּרוֹ וְהִרְחַבְתָּ פִּי כַרְצוֹנוֹ וְהוּא עִם אֲנָשֵׁי בֵּיתוֹ וְקְרוּבָיו, כְּדְבוּרוֹ בְּמוֹשֵׁב הַמֶּלֶךְ. כֹּל שֶׁכֵּן כְּשִׁישִׁים הָאָדָם אֵל לְבוֹ שֶׁהַמֶּלֶךְ הַגְּדוֹל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר מֵלֵא כֹל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, עוֹמֵד עָלָיו וְרוֹאֵה בְּמַעֲשָׂיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "אִם יִסְתֵּר אִישׁ בְּמַסְתְּרִים וְאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נָאִם ה'" (ירמיה כג, כד), מִיֵּד יִגִּיעַ אֵלָיו הִירָאָה וְהִהֲכַנְעָה בַּפֶּה הַשִּׁי"ת וּבּוֹשֶׁתוֹ מִמֶּנּוּ תַמִּיד". כֹּתֵב עַל כֵּךְ בַּסֵּפֶר הַקְּדוֹשׁ מֵאוֹר עֵינָיִים (פ' קְדוּשִׁים): "נִמְצָא הֵעִידוּ לָנוּ עֵדִים נֶאֱמָנִים (הַרְמֵ"ם וְהַרְמֵ"א) שֶׁבַּהֲעֵלּוֹת אָדָם עַל לְבוֹ וַיִּדַע שֶׁמֵּלֵא כֹל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ יִגִּיעַ אֵלָיו הִירָאָה וְהַפֶּחַד בּוֹדָאֵי א"כ זֶהוּ כִלְל וְעִיקָר לְבֹא לְמַדְרִיגַת הִירָאָה הַשְּׁלִימָה".

מִמְשִׁיךְ הַמֵּאוֹר עֵינָיִים שֶׁהַעוֹלָה מַדְבְּרֵיהֶם הוּא שֶׁצָּרִיךְ לְהֶאֱמִין שֶׁהַחַיּוֹת שֶׁל כֹּל דְּבַר הוּא מֵאֵת הַקַּב"ה - "וְאַתָּה מַחִיָּה אֶת כּוֹלֵם", גַּם אֶת הָאֲרֻצִּיּוֹת וְהַגִּשְׁמִיּוֹת. בְּמֵה שֶׁנִּדְמָה לְעֵינָיו כִּגֶּשֶׁם וְחוֹמְרֵיּוֹת יֵשׁ חַיּוֹת אֲלֻקִּית, הוֹיִיתוֹ שֶׁל הַקַּב"ה (הוֹי"ה) הִיא הַמַּהוּוּהַ כֹּל רִגַע אֶת כֹּל הַנֶּעֱשֶׂה בְּעוֹלָם. אֶת הַהִכָּרָה הַזֹּאת צָרִיךְ לְהַעֲמִיד לִנְגַד עֵינֵי הָאָדָם תַּמִּיד, וְזוֹהִי כּוֹנֵנַת "שׁוֹיֵתִי הוֹי"ה לִנְגְדֵי תַמִּיד". אִם הָאָדָם תַּמִּיד יִרְאֵה כֵּךְ אֶת הַמְּצִיאוֹת, כְּבַעֲלַת כַּח אֲלוּקֵי שֶׁמַּהוּוּהַ וּמַחִיָּה אֹתָהּ, הַמְּשִׁיךְ בְּעֵמּוֹד הַבֹּא

"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדְּבַר אֲשֶׁר צִוָּה ה' תַּעֲשׂוּ וַיִּרְא אֱלֹהִים כְּבוֹד ה'" (ויקרא טו). כֹּל הַפְּרָשִׁים נִתְחַבְּטוּ מֵהוּ הַדְּבַר "אֲשֶׁר צִוָּה ה'" שֶׁמִּכּוּחוֹ יִרְאֵה כְּבוֹד ה'. הָאוֹר הַחַיִּים הַקְּדוֹשׁ הַבֵּין כִּי הַפְּסוּק הַזֶּה בֹּא כְּהַמְשָׁךְ לַפְּסוּק הַקּוֹדֵם - "וַיִּקְרְבוּ כֹל הָעֵדָה וַיַּעֲמִדוּ לִפְנֵי ה'", שֶׁזָּכּוּ כֹל הָעֵדָה לְקִרְבַּת אֱלֹקִים וְלִ"שׁוֹיֵתִי ה' לִנְגְדֵי תַמִּיד". עַל זֶה אָמַר מֹשֶׁה - "זֶה הַדְּבַר אֲשֶׁר צִוָּה ה' תַּעֲשׂוּ", לְהַתְּמִיד בְּעַמִּידָה נֹכַח פְּנֵי ה', שֶׁזוֹהִי תְּכִלִּית שְׁמוֹת הָעֲבוּדָה וּבֹא זֹכָה לִ"וִירָא אֱלֹהִים כְּבוֹד ה'". הַמְּדַרְשׁ (יִלְקוּט שְׁמַעוֹנֵי וַיִּקְרָא רִמְזָה תַקְכָּא) לְמַד אֶת הַפְּסוּק כֵּךְ: "אֵמַר לְהֵן מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל אֹתוֹ יִצַר הָרַע הֵעִבִירוּ מִלְּבַבְכֶם, וְתִהְיֶה כֹלְכֶם בִּירָאָה אַחַת וּבַעֲצָה אַחַת לְשֶׁרֶת לִפְנֵי הַמֶּקוֹם. כִּשֶׁם שֶׁהוּא יַחֲדֵי בְּעוֹלָם כֵּךְ תֵּהְיֶה עֲבוּדַתְכֶם מִיּוֹחַדַת לִפְנֵינוּ. שֶׁנֶּאֱמַר "וּמִלַּתְּם אֶת עַרְלַת לְבַבְכֶם וְגו'", מִפְּנֵי מַה? "כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וְגו'". עֵשִׂיתֶם כֵּן? "וַיִּרְא אֱלֹהִים כְּבוֹד ה'". הַסְּבִיר הָאוֹר הַחַיִּים הַקְּדוֹשׁ כִּי הַחֲטָאִים מֵהוּוִים חֲצִיצָה בֵּין הָאָדָם וּבֵין קוֹנוֹ. מִמִּילָא אִם זָכוּ יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ הִרְגַע לְעַמּוּד לִפְנֵי ה', הִרִי שֶׁהִסִּירוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַמַּחֲצִיָּה מִלִּיבָם. אֹתָהּ עֵרְלָה הַנוֹצֵרֶת עַל יַדֵי הַחֲטָא הוֹסֵרָה בְּתַשׁוּבַתְּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּמִכַּח הַתְּשׁוּבָה זָכוּ לְעַמּוּד נֹכַח פְּנֵי ה', וְלִהְיוֹת בְּגֵדֵר רֹאֵי פְּנֵי הַשְּׁכִינָה. עַל אֹתָהּ תְּשׁוּבָה צִוָּה אֹתָם מֹשֶׁה - "זֶה הַדְּבַר אֲשֶׁר צִוָּה ה'", שִׁיקְפִידוּ יִשְׂרָאֵל בְּעַשִׂיַת הַתְּשׁוּבָה עַל מִנַּת שֶׁלֹּא תִהְיֶה מַחֲצִיצָה בֵּינָם וּבֵין בּוֹרָאֵם. עַל פִּי הַדֶּרֶךְ הַזֶּה הַמִּילִים "זֶה הַדְּבַר" כּוֹנֵנַת לְמִילָה, מִילַת הַלֵּב, כִּפִּי שֶׁאֵנּוּ מוֹצִאִים מִילִים אֵלּוּ בְּהַקְּשֶׁר לְבְרִית הַמִּילָה "זֶה הַדְּבַר אֲשֶׁר מֹלֵי יְהוֹשֻׁעַ" (יהוֹשֻׁעַ ה' ד).

כמים תיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

אז יוכל להגיע ליראה הראויה, לאמונה ודעת אלקים. כן מסביר בעל מאור עיניים את דרשת חז"ל על "לא יהיה בך אל זר" - שזהו היצר הרע: "רוצה לומר "לא יהיה בך אל זר", האלקות שבך לא יהיה זר ומופרש ממך שהוא אלהות. שלא תהא סבור שאתה הוא החכם, רק שתדע שהכל הוא אלהות כנ"ל. ואמרו "איזהו אל זר", רצה לומר שמתמיה איך אפשר שלא ידע שהכל הוא אלהות, ואמרו שהוא "היצר הרע", שהוא מסמא את עיניו שיסבור שהוא החכם ושוכח שהכל הוא השי"ת". לעתים האדם יכול להתרחק מן האמונה, אך כל זה הוא מכח אותה ערלת הלב המשכיחה מאיתנו שהכל חיות אלקית השופעת עלינו מאת הבורא יתברך שמו. כך הסביר בעל התניא את כוונת הפסוק "השמים מספרים כבוד אל", שבכל עת ורגע מספרים השמים את כבוד ה', משום שבכל רגע עומד הם מגערות רוח אפו יתברך. ספרי תלמידי הבעל שם טוב מדברים תמיד על אמונה ודבקות בלי הפסק. אך למעשה האדם יכול להגיע למדרגה הפשוטה שאותם מצווים אותנו הרמב"ם ומרן הרמ"א ב"זה הדבר אשר צוה ה' תעשו", להסיר את יצר הרע מליבנו, ולהיות ביראה ועצה אחת לשרת לפני המקום. על ידי זה נזכה להגיע מתוך הכרה וההבנה שהקב"ה מחייה בכל עת את הכל להסתכל בנפלאות הקב"ה ולאמונה פשוטה לנגדנו תמיד, כדברי הרמב"ם. "יורא אליכם כבוד ה'" - השראת השכינה.

שבת שלום!

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

ויפר ר' שמחה שלמה ליון כי פעם הגיע מחוץ לארץ סכום כסף לידי אחד מגבאי הצדקה על מנת שיחלקו למי שימצא לנכון. באותה עת היה ר' אריה שרוי במצב דחוק ביותר ונזקק לעזרה דחופה. הוא פנה אל הגבאי וביקש ממנו להקציב מהכסף שהתקבל גם עבורו, אבל הגבאי בחר לתת את הכסף לאחרים. נימק הגבאי את החלטתו כי אם ייתן מן הכסף לר' אריה - אחרים עלולים לכעוס עליו ולריב עימו, אבל כשנותן לאחרים בטוח הוא כי ר' אריה לא יקפיד עליו כלל.

ר' אליעזר מנחם שק, ראש ישיבת פוניבז', התבטא בהזדמנות מסויימת בפני בנו של ר' אריה: "מעודי לא ראיתי אדם כמו ר' אריה שידע לוותר ולא חשש כלל מהפסד".

כמים תיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

הימים שבין פסח לעצרת הם ימים שיש בהם צער על מותם של כ"ד אלף תלמידי ר' עקיבא, ולכן נוהגים בהם מקצת דיני אבילות: לא מתחתנים, לא מסתפרים ומתגלחים, לא עושים ריקודים ומחולות של רשות. כדברי הגמרא (יבמות סב:): "שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמם, עד שבא ר' עקיבא אצל רבותינו שבדרום, ושנאה להם: ר' מאיר ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה אותה שעה. תנא: כולם מתו מפסח ועד עצרת. אמר רב חמא בר אבא, ואיתימא ר' חייא בר אבין: כולם מתו מיתה רעה. מאי היא? אמר רב נחמן: אסכרה". ובמדרש בראשית רבה (פרשה סא סימן ג): "אמר להם (ר' עקיבא לתלמידיו החדשים): בניי, הראשונים לא מתו אלא שהיתה עיניהם צרה אלו לאלו, תנו דעתכם שלא תעשו כמעשיהם".

כאלף שנה לאחר מכן החלו מסעות הלב בשנת תתנ"ו בימי ספירת העומר, בחודשים אייר וסיון. רבבות אלפי ישראל נהרגו, ערים שלימות נעקדו על קידוש השם, וישנם תיאורים מזעזעים על קהילות שלמות ששחטו אלו את אלו מחשש שלא יעמדו בנסיון השמד. קהילות שו"ם נחרבו אף הן בימים אלו - קהילת שפיירא נרצחו בח' אייר, בכ"ג אייר קהילת וורמייזא, ובג' סיון קהילת מגנצא. בשנת ת"ח ות"ט הצורר חמלניצקי ימ"ש רצח יחד עם הקוזקים מאות אלפי יהודים במיתות משונות ואכזריות בתקופה זו. ישנה קינה שנושאים בשבתות אלו זכר לאותם אירועים, ונוהגים לאמרה אף אם יש שמחה כברית ונישואים - קינת 'אב הרחמים'. כשבני ספרד לא נהגו לומר קינה ו שחבורה על רציחת יהודי אשכנז, ולכן בני אשכנז נוהגים להחמיר יותר בדיני אבילות ימי הספירה מבני ספרד.

ישנם מספר מנהגים בהגדרת ימי האבלות בספירת העומר; יש הנוהגים שכל דיני הספירה נוהגים עד שבועות, כפי הנוסחא בגמרא שתלמידי ר' עקיבא מתו עד עצרת - שבועות. יש מפסיקים את האבלות בל"ג בעומר, כי כך מקובל לומר שבל"ג בעומר פסקו מלמות. מנהג בני ספרד לסיים את האבלות בל"ד בעומר, משום הגרסה שמתו עד פרוס עצרת, הוה אומר מחצה מהזמן - שיוצא בל"ד, שהוא חמשה עשר ימים קודם לשבועות. כך המנהג של הספרדים בארץ ישראל, וכן יוצאי סוריה ואלג'יר, ולכן מקיימים רקידה ומחולות בל"ג בעומר, אך לא מסתפרים ולא מתחתנים עד ל"ד ביום. אולם ברוב קהילות הספרדים - קהילות צפון אפריקה, תוניס (עלי הדס יג א), רוב קהילות מרוקו (ס' עטרת אבות), מצרים המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

(מהריק"ש נהר מצרים), טורקיה (ס' מועד לכל חי), פרס, כורדיסטאן ובוכרה, הפסיקו את כל האבילות בל"ג בעומר. ויש הנוהגים להתאבל ל"ג ימים וניתן לבחור האם מתחילת ספירת העומר או מראש חודש אייר. ל"ג ימי האבלות הנספרים נובעים מהורדה ממ"ט ימי הספירה את ז' ימי החג ואסרו חג, שש שבתות, שלושה ימי ראש חודש.

בקרב חלק מבני אשכנז המנהג היה להמשיך את האבלות עד ראש חודש ניסן, והיו שנהגו בעיקר בארץ ישראל להתאבל ממוצאי הפסח ועד ל"ג בעומר. ויש שמתחילים מל' ניסן ועד ג' סיוון בבוקר, ויש מב' אייר ועד ערב חג השבועות. וכל אחד יעשה כמנהגו, אך אין לנהוג במקום אחד בשני המנהגים משום "לא תתגודדו" (רמ"א או"ח תצג ג). אולם כמה קהילות שהתקבצו למקום אחד כל אחד יכול לנהוג כמנהגו (אגרות משה או"ח א קנט). ויכול אדם לנהוג שנה אחת במנהג אחד ובשנייה השנייה במנהג האחר, העיקר שיהיו לו ל"ג יום רצופים (חת"ס או"ח קמב). והפליג מרן החת"ס סופר שאפשר לנהוג בל"ג הימים הראשונים איסור נישואים אך היתר תספורת, ולהשלים את הימים האחרים להיפך.

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

האם מותר בערב ל"ג בעומר לערוך בר-מצוה עם מוזיקה?

אין מניעה ומותר לכתחילה משני טעמים:

א. אנו מכריעים להלכה שכל סעודת מצוה במהלך ימי הספירה מותרת במוזיקה, כולל כלי נגינה ושירה וזמרה, כדברי הקרן לדוד (סי' קיט), האגרות משה (או"ח ח"ב צה) והיחווה דעת (ו לד). אם כי היו שחלקו ואסרו (קובץ מבית לוי ח"א).

ב. בליל ל"ג בעומר אנו מכריעים שמותר כבר להסתפר ואף לערוך חתונה, כדעת המהר"י אסאד (אבה"ע לט) והחלק"י (א צט), משום שמקצת היום ככולו כבר מהלילה, כמו שהאריכו הפוסקים. מכון שמשדלים להמתין לבוקר עם תספורת וכדומה, כדעת מרן השלחן ערוך ביחס ליום ל"ד שרק בבוקר מותר לבני ספרד להסתפר. אולם כיוון שכבר קבעתם בר-מצוה וזו סעודת מצוה אין מניעה גם להסתפר אם יש לנער שערות גדולות ולנגן ולשיר.

שאלה |

תשובה |

האם מותר לספר ילד לכבוד שבת במהלך ימי הספירה כאשר שערותיו ארוכות ומציקות לו?

כשהשערות מאד מציקות לו מותר, והוא הדין גם בחול המועד כאשר השערות מפריעות (או"ח תקלא ו). אבל אם השערות לא מציקות המנהג שלא לספר גם ילדים עד ל"ג בעומר, וכמו שכתבו הפוסקים שהן בחול המועד והן בימי בין המצרים ראוי שינהג ככולם. ויש בזה גם אלמנט חינוכי. אולם האור לציון (ג פי"ז) התיר לספר ילד עד גיל בר-מצוה בכל ימי ספירת העומר, וכן פסק הרב פישר זצ"ל (ס' הליכות אבן-ישראל בשמו).

האם מבחן של ילדים בתורה מצריך גניזה?

מפשטות דברי מרן השו"ע (יו"ד רפג ד) עולה כי דברי תורה מצריכים גניזה גם כשלא נועדו לעיון ולמידה.

האם יש איסור להעביר ילד מעל שולחן?

הנידון הוא דווקא בשלחן שלומדים עליו, ועל כך כתב בספר חסידים (סי' תתקכ) שהדבר אסור משום סכנה. אבל שלחן שמיועד לאכילה ולא ללימוד אין בזה שום מניעה. נכון שנשים נזהרות לא להעביר ילדים מעל כל שולחן, אך אין האיסור אלא בשולחן המשמש גם ללמידה ולא לדברים אחרים בלבד.

שאלה |

תשובה |

שאלה |

תשובה |

שאלה |

תשובה |

המשך בעמוד הבא

כמים תיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שׁו"ת

עם הרב חיים אידלס

א. האם מותר להניח סידור בנרתיק התפילין כשלעתים מתהפך הנרתיק והסידור מונח מעל התפילין? ב. האם יש להקפיד שנ"ך לא יהיה מעל חמישה חומשי תורה?

שאלה |

א. קדושת התפילין חמורה מקדושתו של סידור, שיש בהם שמות קודש שנכתבו בטהרה. לעומת זאת הסידור קדוש אך כיוון שהוא מודפס ולא נכתב בטהרה קדושתו פחותה מקדושת התפילין ואין לשים אותו עליהן (מחז"ב סי' כה). לכן ניתן לתת את הסידור בנרתיק התפילין, אך יש להיזהר שהסידור יהיה תחת התפילין ולא מעליהן.

תשובה |

ב. האיסור בנתינת נ"ך על גבי חמישה חומשי תורה (רמ"א יו"ד רפב יט) הוא רק בתנ"ך שנכתב בקלף ודיו ולא בתנ"ך וחומש מודפסים (ערוה"ש שם כב).

א. האם יש מקור לנשק ספר תורה קודם שמתחילים ללמוד בו?

שאלה |

ב. כאשר נופלים מספר ספרי קודש - האם להקדים ולהרים את כולם ולאחר מכן לנשק או לנשק כל ספר שמרימים?

א. בספר כף החיים (סי' קנה) כתב כך בשם הנהר"ם פאפארש באור צדיקים, אבל הוא מוסיף שגם בסוף הלימוד יש לנשק את הספר ולא רק בתחילתו.

תשובה |

ב. בספר חסידים (סי' תתקכג) כתב שיש להרים את כולם ורק לאחר מכן לנשקם.

